

5. Burliay, Olha. *Enhancement of Efficiency of Capital Investments in Construction (a Study of the AR of Crimea): Author's Abstract of Dissertation for a Candidate Degree in Economics: 08.07.03*. Kyiv: Kyiv National University of Construction and Architecture, 2006. Print.
6. Hrytsay, O. I. "Analysis of Capital Investment Volumes in Lviv Oblast". *Academic Journal of Lviv Polytechnic National University. Management and Enterprise in Ukraine: Formation Stages and Development Problems* 576 (2007): 69–72. Print.
7. Donenko, V. I. *Effective Use of Capital Investments while Implementing Investment Construction Projects and Programs: Author's Abstract of Dissertation for a Candidate Degree in Technics: 05.13.22*. Dnipropetrovsk: Prydniprov'ska State Academy of Civil Engineering and Architecture, 2006. Print.
8. Izmaylov, Ya. O. *Accounting and Analysis of Capital Investments: Organization and Methodology (a Study of Mining and Concentrating Enterprises): Author's Abstract of Dissertation for a Candidate Degree in Economics: 08.00.09 – Accounting, Analysis, and Auditing (according to Economic Activities)*. Kyiv, 2009. Print.
9. Palyvoda, K. V. *Capital Investments (a Study of Residential Construction in Ukraine)*. Kyiv: Znannia, 2009. Print.
10. Sazhynets, S. Yo. "Formation of Initial Value of Industrial Enterprises' Capital Assets on the Capital Investment Account". *Academic Journal of Lviv Polytechnic National University. Problems of Economics and Management* 684 (2010): 209–212. Print.
11. Chyryk, N. V. "Organizational and Procedural Aspects of Capital Investment Accounting at Industrial Enterprises". *Academic Journal of Lviv Polytechnic National University. Management and Enterprise in Ukraine: Formation Stages and Development Problems* 647 (2009): 535–539. Print.
12. "What Investments Come to the City's Economy". Pravda.if.ua. 27 November 2013. Web. 10 December 2013. <<http://pravda.if.ua/news-47547.html>>.
13. Main Department of Statistics in Ivano-Frankivsk Oblast. Web. <<http://www.ifstat.gov.ua>>.
14. State Statistics Service of Ukraine. Web. <<http://www.ukrstat.gov.ua>>.

Рецензенти:

Ткачук І.Г. – доктор економічних наук, професор, зав. кафедри фінансів ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника";

Криховецька З.М. – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника".

УДК 330.34

ББК 65.051.9(4 Укр)30

Лисенко О.А.

УКРАЇНА В СОТ: АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Національний університет харчових технологій,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра менеджменту,
01601, м. Київ-33,
вул. Володимирська, 68,
тел.: 0955334372,
e-mail: lenlystar@mail.ru

Анотація. Стаття спрямована на дослідження інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості в контексті вступу України до СОТ. Метою роботи є дослідити тенденції інвестиційних капіталовкладень та інноваційної діяльності підприємств, що виготовляють продукти харчування. Проведений статистичний аналіз дозволив виявити динаміку змін інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств харчової промисловості: відбувається постійне зростання іноземних інвестицій, зростає інноваційна активність підприємств харчової промисловості, але зменшуються показники щодо освоєння та реалізації інноваційної продукції, нової для ринку.

Ключові слова: інвестиції, інновації, СОТ, харчова промисловість.

Annotation. The article is directed on research of investment and innovative development of the enterprises of the food industry in a context of the entry of Ukraine in the WTO. The purpose of work is to investigate tendencies of investments capital and innovative activity of the enterprises which produce food. The carried-out statistical analysis allowed to find dynamics of changes of investment and innovative activity of the enterprises of the food industry: there is continuous growth of foreign investments, innovative activity of the enterprises of the food industry is increasing, but new to the market indicators concerning development and realization of innovative production is decreasing.

Keywords: investments, innovations, WTO, food industry.

Вступ. Приєднання України до світової організації торгівлі (СОТ) у травні 2008 року дозволило країні вступити в глобальний переговорний процес, застосовувати інструменти й статус члена СОТ у відстоюванні своїх інтересів. Як відмічає академік Б.Данилишин, вступ до СОТ є вкрай істотним чинником формування привабливого іміджу України на міжнародній арені. Одними з вагомих переваг, які отримала Україна з моменту вступу до СОТ, є отримання режиму найбільшого сприяння в торговому просторі всіх країн – членів СОТ, тобто одночасне поліпшення умов торгівлі з більше ніж 150 країнами світу; істотна лібералізація доступу українських товарів на світові ринки; підвищення конкурентоспроможності виробництва й товарів виробничого та споживчого попиту через значне збільшення обсягів іноземного інвестування [1]. Але залучення іноземних інвестицій повинно здійснюватися на якісно новому, інноваційному, рівні. Отже, проблема активізації інвестиційно-інноваційної діяльності полягає не стільки в нарощуванні інвестицій, скільки в їх ефективному використанні.

Ключовим принципом управління інвестиційно-інноваційною діяльністю стає поєднання інвестицій з інноваціями: інвестиції ефективно реалізуються лише за умов упровадження науково-технічних досягнень, водночас інноваційний розвиток потребує масштабної інвестиційної підтримки [2, с.10].

У сьогоденних умовах господарювання важливою вимогою розвитку економіки України є ефективне ведення інвестиційно-інноваційної діяльності як на макро-, так і мікрорівні, що дозволить суттєво підвищити конкурентоспроможність продукції вітчизняних підприємств, ефективність використання ресурсів і покращити соціально-економічне становище суб'єктів господарювання [3, с. 101]. У цьому контексті приєднання України до СОТ стає ще одним фактором, який зумовлює необхідність проведення постійного аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств, у тому числі й підприємств харчової промисловості.

Дослідженню проблем інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку провідних секторів економіки, зокрема й харчової промисловості, присвятила свої праці Л.І.Федулова [4]. Питання підвищення ефективності інноваційного потенціалу галузі за рахунок залучення додаткових інвестицій і всебічне вивчення проблем наукового забезпечення харчової промисловості розглянуті такими науковцями, як Л.В.Дейнеко, І.В.Федулова [5; 6]. Проблеми залучення інвестиційних ресурсів, які спрямовані на забезпечення активізації інноваційних процесів у харчовій промисловості, розглядали Д.Крисанов та ін. [7]. Загалом питання інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств у сучасних умовах досліджували: Ю.М.Бажал, Д.П.Богиня, Л.М.Борщ, В.М.Геєць, О.І.Дацій, Г.І.Климкова, Н.В.Коваленко, О.Є.Кузьмін, В.М.Мартиненко, О.М.Ястремська та ін.

Отже, актуальність постійного моніторингу інвестиційно-інноваційної діяльності промислових підприємств, у тому числі підприємств харчової промисловості, зумовлена необхідністю контролю її результатів та відповідного корегування розроблених механізмів і методів підвищення її ефективності в умовах постійно змінюваного конкурентного ринкового середовища.

Постановка завдання. Мета нашого дослідження – визначення тенденцій інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості в контексті приєднання України до СОТ.

Результати. Оскільки інвестиції є невід’ємною частиною будь-якої економічної системи, тому їх аналіз на макrorівні важливий для прийняття економічних рішень як урядом, так й окремим підприємством. За 2008–2012 рр. в економіку України постійно інвестувався іноземний капітал, досягнувши на початок 2013 р. 54,5 млрд дол. США, збільшившись за 2012 р. на прогнозовані 4,1 млрд дол. США (табл. 1).

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції в економіку України за промисловою діяльністю, на початок року, млн дол. США

Види економічної діяльності	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Усього	29 542,7	35 616,4	40 053	44 806	50 333,9	54 462,4
Промисловість	12 421,2	12 469,7	13 276,4	14 034,3	15 029,9	17 166,7
Переробна	11 085,4	11 128,1	11 916,5	12 488	12 945	14 078,7
Виробництво продуктів харчування, напоїв і тютюнових виробів	1 561,2	1 685,9	1 828,4	1 820,5	2 221,9	3 039,9
у тому числі за окремими країнами:						
Кіпр	201,6	180,2	250,2	307,8	440,7	554,7
Нідерланди	443,7	485,3	568,6	558,1	629,5	657,8
Велика Британія	139,7	148,8	146,5	122,7	89,9	97,3
Швеція	140,6	210,2	222,3	211,7	220,9	209,2
Інші країни	477,6	493,1	450,6	428,5	405,8	429,4

Джерело: складено автором на основі [8; 9, с.21–44].

Проте, як видно з рис. 1, найбільший приріст інвестицій в економіку України відбувся на початку 2009 р., і поступово темпи приросту іноземних інвестицій почали падати й уже на початок 2013 р. приріст склав усього лише 8%. Практично стабільними темпами збільшуються іноземні інвестиції в промисловість у цілому й переробну промисловість (5–14%). Але інвестиції у виробництво продуктів харчування, напоїв і тютюнових виробів після деякого зниження у 2011 р. стали нестримно зростати: на початок 2012 р. приріст склав 22%, а 2013 р. – уже 36,8%.

Рис. 1. Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) в економіку України за видами економічної діяльності на початок року, % до попереднього року

Джерело: побудовано автором на основі [8; 9, с.21–44].

Аналіз залучення іноземних інвестицій за різними країнами (табл. 1) дозволив установити, що найбільший обсяг капіталу у виробництво продуктів харчування, напоїв і тютюнових виробів інвестується такими країнами, як Кіпр, Нідерланди, Велика Британія й Швеція, серед яких відмічається нестабільна динаміка: нарощують обсяги інвестиції тільки інвестори Кіпру, Нідерландів та інших країн світу, а в інвесторів Великої Британії й Швеції з'явилися нестійкі тенденції до зниження інвестиційних вкладень, що говорить про нестабільність у зовнішньоекономічній ситуації в Україні.

Таке стрімке зростання інвестиційних капіталовкладень у підприємства харчової промисловості повинно зумовлювати активізацію інноваційної діяльності цих підприємств (табл. 2).

Таблиця 2

Інноваційна діяльність підприємств, що виробляють продукти харчування, напої й тютюнові вироби, у 2008–2012 рр.

Види інноваційної діяльності	2008	2009	2010	2011	2012
Підприємства, які впроваджували інновації, од.	261	284	296	313	348
у тому числі: інноваційні процеси, од.	120	124	129	146	164
освоїли виробництво інноваційних видів продукції, од.	138	149	135	182	175
у тому числі: нові для ринку, од.	34	26	21	24	18
Підприємства, які реалізовували інноваційну продукцію, од.	226	245	239	268	281
у тому числі: нові для ринку, од.	58	47	42	44	33
Обсяг реалізованої інноваційної продукції, % до загального обсягу	4,1	4	5,2	3,3	2,5
Реалізація інноваційної продукції за межі України					
підприємства, од.	34	43	49	59	53
% до загального обсягу реалізованої інноваційної продукції	17,9	17,9	24,5	26,9	8,5

Придбані нові технології					
В Україні, од.	99	86	75	50	113
За межами України, од.	35	28	9	26	43

Джерело: складено автором на основі [10, с.212–247; 11, с.217–257; 12, с.201–235].

За даними табл. 2 можна дійти висновку, що, починаючи з 2008 р., постійно зростала кількість підприємств, які впроваджували інновації: у 2009 р. – на 8,8% порівняно з 2008 р., у 2010 р. – на 4,2% порівняно з 2009 р., у 2011 р. – на 5,7% порівняно з 2010 р. і у 2012 р. – на 11,2% порівняно з 2011 р. Таким чином, за 2009–2012 рр. кількість таких підприємств виросла на 33,3% порівняно з 2008 р. Такі ж тенденції зростання спостерігаються й під час впровадження інноваційних процесів, приріст яких за 2009–2012 рр. порівняно з 2008 р. склав 36,6%. Проте при освоєнні виробництва інноваційних видів продукції така динаміка спостерігалася лише до 2011 р., коли приріст у порівнянні з 2010 р. склав 34,8%, а у 2012 р. відбулося падіння порівняно з 2011 р. на 3,8%.

Кількість підприємств харчової промисловості, які освоїли виробництво інноваційних видів продукції, нових для ринку, була найбільшою у 2008 р., у рік приєднання України до СОТ, і за п'ять наступних років виробилася тенденція стосовно зниження цього показника. Це свідчить про те, що підприємства харчової промисловості не в змозі, незважаючи на зростання іноземних інвестицій, створити нову конкурентоздатну продукцію для ринку й тому орієнтують свою інноваційну діяльність на інші її види. Аналогічні тенденції спостерігаються й під час реалізації інноваційної продукції підприємствами харчової промисловості, у тому числі й нової для ринку: кількість підприємств, що реалізують інноваційну продукцію, постійно зростає (за аналізований період зростання склало 24%), але кількість підприємств, що реалізували нову для ринку інноваційну продукцію, випереджаючими темпами падає (падіння склало 43%).

Незважаючи на зростання підприємств, що впроваджували інновації та реалізували інноваційну продукцію, з 2011 р. намітилася тенденція щодо зменшення обсягу реалізованої інноваційної продукції у відсотках до загального обсягу реалізованої продукції: у 2012 р. цей показник зменшився майже у два рази порівняно з 2010 р., що також свідчить про зниження активності інноваційної діяльності підприємств харчової промисловості.

У зовнішньоторговельній діяльності підприємств харчової промисловості за 2008–2011 рр. відмічається позитивна тенденція до зростання кількості підприємств, які реалізували інноваційну продукцію за межі України: у 2009 р. – на 26,5% порівняно з 2008 р.; у 2010 р. – на 14% порівняно з 2009 р.; у 2011 р. – на 20,4% порівняно з 2010 р. Таким чином, кількість таких підприємств за 2008–2011 рр. збільшилася на 73,5%, що свідчить про позитивні тенденції виходу українських підприємств харчової промисловості на світовий ринок. Проте у 2012 р. кількість таких підприємств зменшилася на 10,2% порівняно з 2011 р. Аналогічна картина спостерігалась і в динаміці показника, що характеризує частку реалізованої інноваційної продукції за межі України в загальному обсязі реалізованої інноваційної продукції: якщо зростання до 2011 р. відбувалося аналогічними темпами, то падіння у 2012 р. було майже в три рази порівняно з 2011 р. Усе це свідчить про негативні тенденції в інноваційній діяльності підприємств і неефективне використання залучених інвестицій.

Для виробництва інноваційної продукції, яка може бути конкурентоздатною на світовому ринку, необхідним є придбання та впровадження нових технологій. Так, за аналізований період у 2008–2011 рр. відбувалося постійне зменшення закуплених нових технологій, які були створені в Україні: у 2011 р. таких технологій було закуплено практично в 2 рази менше, ніж у 2008 р. Але у 2012 р. харчовики знов повернулися до вітчизняних нових технологій і придбали їх на 14% більше, аніж у 2008 р., або у 2,3 рази більше, аніж у 2011 р., що свідчить про створення вітчизняного науково-дослідного

потенціалу для розвитку інноваційної діяльності українських підприємств харчової промисловості. Стосовно придбання нових технологій за межами України слід зазначити, що динаміка закупівлі таких технологій має нестабільний характер: з 2008 р. відбувалося зменшення кількості придбаних таких технологій, а з 2010 р. почалося збільшення, проте питома вага придбаних технологій за межами України не перевищувала третини.

Висновки. Отже, проведений аналіз інвестиційно-інноваційної діяльності українських підприємств харчової промисловості дозволяє визначити, що приєднання України до СОТ привело до зростання обсягів іноземних інвестицій в економіку України й випереджаючими темпами в підприємства харчової промисловості. Проте залучення іноземних інвестицій з країн світу має нерівномірний характер, що свідчить про невпевненість іноземних інвесторів щодо стабільності розвитку української економіки в сучасних умовах світового ринку.

Дослідження інноваційної діяльності підприємств харчової промисловості показало, що, завдяки залученню постійно зростаючих прямих іноземних інвестицій за 2008–2012 рр., відбувалося збільшення кількості підприємств, які впроваджували інновації, інноваційні процеси, освоїли виробництво інноваційних видів продукції та реалізували її, проте постійно зменшується кількість підприємств, які освоїли виробництво нових для ринку інноваційних видів продукції та реалізували її. Отже, підприємствам харчової промисловості необхідно зосередити увагу на створенні умов для освоєння та реалізації інноваційної продукції нової для ринку, що дозволить підвищити урешті-решт, конкурентоздатність українських підприємств на світовому ринку.

Отже, підприємствам харчової промисловості для використання повною мірою переваг Світової організації торгівлі необхідно сформувати адекватні інвестиційні й інноваційні стратегії.

1. Данилишин Б. Навіщо Україні СОТ, або Що змінилося за 5 років [Електронний ресурс] / Б. Данилишин // Україна і Світова організація торгівлі. – Режим доступу : http://wto.in.ua/index.php?get=55#pager_17766.
2. Інвестиційно-інноваційна діяльність : теорія, практика, досвід : монографія / [Денисенко М. П., Михайлова Л. І., Грищенко І. М. та ін.]. – Суми : ВТД “Університетська книга”, 2008. – 1050 с.
3. Зернюк О. В. Оцінка інвестиційно-інноваційної діяльності на підприємствах харчової промисловості України / О. В. Зернюк, О. С. Заїка // Економіка и управление. – 2012. – № 3. – С. 101–107.
4. Федулова Л. І. Інноваційний розвиток проблемних регіонів : монографія / Л. І. Федулова, Н. Ю. Буга. – Миколаїв : НУК, 2010. – 143 с.
5. Дейнеко Л. В. Стимулювання науково-інноваційних досліджень у харчовій промисловості / Л. В. Дейнеко, Е. І. Шелудько // Сталий розвиток та екологічна безпека суспільства : теорія, методологія, практика : кол. моногр. – Сімферополь : ПП “Підприємство Фенікс”, 2011. – Т. 2. – С. 330–335.
6. Федулова Л. І. Інноваційний потенціал підприємства : монографія / Федулова Л. І., Кундєєва Г. О. – К. : Медінформ, 2010. – 346 с.
7. Крисанов Д. Інноваційна діяльність в харчовій промисловості / Д. Крисанов, Л. Водянка // Економіст. – 2010. – № 9. – С. 26–29.
8. Державна служба статистики України: офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : сайт www.ukrstat.gov.ua.
9. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності : стат. зб. / за ред. Овденко Л. М. – К. : Держ. служба стат. України, 2013. – 70 с.
10. Наукова та інноваційна діяльність в Україні : стат. зб. / відп. за вип. І. В. Калачова. – К. : Держ. служба стат. України, 2012. – 305 с.
11. Наукова та інноваційна діяльність в Україні : стат. зб. / відп. за вип. І. В. Калачова. – К. : Держ. служба стат. України, 2010. – 347 с.
12. Наукова та інноваційна діяльність в Україні : стат. зб. / відп. за вип. І. В. Калачова. – К. : Держ. служба стат. України, 2013. – 286 с.

References

1. Danilishin, B. “Why Ukraine to the WTO or that changed in 5 years“. Ukraine and The World Trade Organization Web site. 2013. <http://wto.in.ua/index.php?get=55#pager_17766. Accessed May 20, 2013 >.
2. Denisenko M., L.Mihaylova, and I. Grischenko. *Investment and innovative activity: theory, practice,*

- experience*. Sumy : Universitetska kniga; 2008. Print.
3. Zernyuk O., and O. Zayika. "Assessment of investment and innovative activity at the enterprises of the food industry of Ukraine". *Economy and management* 3(2012):101-107. Print.
 4. Fedulova L., and N. Buga. *Innovative development of problem regions*. Mikolayiv : NUK, 2010. Print.
 5. Deyneko L., and Ye. Sheludko. *Innovative development of problem regions*. In: *Hlobistov Ye., ed. Sustainable development and ecological safety of society: theory, methodology, practice*. Simferopol: Feniks, 2011. Print.
 6. Fedulova I., Kundyeyeva G. *Innovative capacity of the enterprise*. Kyiv: MedInform; 2010. Print.
 7. Krisanov, D., Vodyanka L. "Innovative activity in the food industry". *Economist*. 9(2010): 26-29. Print.
 8. Web site State Statistics Service of Ukraine. Web. June 24, 2013.< www.ukrstat.gov.ua >.
 9. *Investments of foreign economic activity*. Kyiv: : State Statistics Service of Ukraine, 2013. Print.
 10. *Scientific and innovative activity in Ukraine*. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine, 2012. Print.
 11. *Scientific and innovative activity in Ukraine*. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine, 2010. Print.
 12. *Scientific and innovative activity in Ukraine*. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine, 2013. Print.

Рецензенти:

Федулова І.В. – доктор економічних наук, професор Національного університету харчових технологій;

Дунда С.П. – кандидат економічних наук, доцент Національного університету харчових технологій.